

Egy kis erdőgazdasági politika

I. Szomorú statisztika.

a) Erdőgazdaságunk külkereskedelmi mérlege.

Előttem fekszik a „Statisztikai havi közlemények“ 1928. évi 10—12. füzete, aminek legsötétebb lapját a „XI. Az erdőgazdaság termékei“ fejezet alkotja.

Külkereskedelmi mérlegünk passzivitásának előidézői között fabehozatalunk áll első helyen, 298.926 vasúti kocsirakomány behozatallal szemben 3.686 vasúti kocsirakomány kivittel.

A behozott termékek 149,029.000 pengő értékével szemben kivitelünk mindössze 4,343.000 pengő értékű.

A behozatal tehát mennyiségileg 295.240 vasúti kocsirakománnyal, értékben pedig 144,686.000 pengővel haladja meg kivitelünket.

Lehetetlen símán átsiklanunk e megdöbbentő számok felett annak egyszerű megállapításával, hogy elveszítettük erdeink 85 százalékát, tehát behozatalra szorulunk.

Lehetetlen egyszerűen napirendre térnünk e fölött azzal, hogy 15 százalék erdővel szemben a régi fogyasztásnak 60 százaléka esik a Csonkaország területére.

Próbáljuk ezért elsősorban valamennyire szétbontani a behozatalt s keressük azután, lehet-e és mimódon segíteni a bajon.

Az erdőgazdaságot elsősorban a fanemek szerint való eloszlás érinti és érdekli. Statisztikánk ebből a szempontból még a fenyőféléket és lombfákat sem különíti el teljesen (például a tűzifánál, hegyezett karónál, vasúti talpfánál, kádárfánál), mivel azonban ezeknél vagy egyik vagy másik fanemesoport csak alárendelt mennyiségű, ezeket oda soroztam, ahova a behozatal túlnyomórésze esik.

Kivételt kellett tennem a bányafánál, ahol a körülbelül 20 százalék lombfát különszakítottam.

Hogy erdőgazdasági következtetésekre is alkalmas adatokat kapjak, nagyjából kiszámítottam azt a nyersfatömeget is, ami az egyes választékok súly szerint megadott mennyiségeinek előállítására szükséges lenne.

Ezek szerint fabehozatalunk így tagozódik:

Választék	A) <i>Lombfélék.</i>		
	Behozott mennyiség vasúti kocsirakomány	Érték pengőben	Nyersfatömeg tömör m ³
Tűzifa	169.243	37.761.000	2.369.200
Faszén	5.159	3.802.000	361.100
Bányafa	2.075	600.000	26.500
Gömbölyű lombfa	5.031	3.246.000	47.800
Bárdolt lombfa	239	186.000	4.800
Vasúti talpfa	5.856	4.392.000	117.100
Kádárfa	356	810.000	8.200
Abrones	29	62.000	900
Előmunkált bognárfa	110	137.000	1.400
Fűrészelt lombfa	3.384	4.172.000	67.700
Fűrészelt lombfa gyalulva	10	44.000	300
Nyersbot és nyél	23	38.000	400
Lombfa összesen	191.515	55.250.000	3.005.400

Választék	B) <i>Fenyőfélék.</i>		
	Behozott mennyiség vasúti kocsirakomány	Érték pengőben	Nyersfatömeg tömör m ³
Bányafa	10.000	4.649.000	215.000
Gömbölyű fenyőfa	23.516	13.169.000	493.800
Hegyezett karó	1.444	916.900	57.800
Zsindely	97	107.000	3.900
Bárdolt fenyőfa	15.715	9.957.000	581.500
Szita-kéreg	13	77.000	700
Fűrészelt fenyőfa	56.582	64.801.000	2.263.500
Fűrészelt fenyőfa gyalulva	11	24.000	500
Fakocka	33	79.000	1.700
Fenyőfélék összesen	107.411	93.779.000	3.618.200
Hozzá a lombfák	191.515	55.250.000	3.005.400
Főösszeg	298.926	149.029.000	6.623.600

Behozatalunk a két főfánemesoport szerint kikerekített százalékokban így oszlik meg:

	Súlyban	Értékben	Nyersfában
Fenyőfélék	36%	63%	55%
Lombfák	64%	37%	45%

Kivitelünkben ellenben a fenyőfélékre súlyban 3 százalék, értékben 2 százalék, nyersfában 6 százalék jut.

A fenyőhöz számíthatjuk még a körülbelül 9000 vasúti kocsis papírbehozatalt 51.000.000 pengő körüli értékkel s körülbelül 450.000 tömörm³ nyersfaszükséglettel.

b) Erdőgazdaságunk mai képe.

Termelési statisztikánk egyáltalán nincs.

Területstatisztikánk meglehetősen hiányos. Az erdők törzskönyvének felülvizsgálata most folyik s hallomás szerint számottevő különbségekre fog vezetni.

A rendelkezésre álló csekély központi személyzet s a külső tisztviselők egyébként is túlságos elfoglaltsága mellett gondolni sem lehet arra, hogy ma pontos vagy megközelítő állománystatisztikát kapjunk.

Az 1923. évben készült néhány hónap alatt egy futólagos összeállítás, amelyik azonban csak a múlt év folyamán vált teljes egészében hozzáférhetővé. Mint egyedüli tájékoztatót, ezt vagyok kénytelen a továbbiakban alapul venni.

Ez a statisztika az erdők törzskönyvének 1926. évi zárlatával (2,036.580.8 kat. hold) szemben csak 1,691.708.3 kat. hold erdőterületet tüntet fel.

Teljesen pontosnak mondani egyáltalán nem lehet, de éppen mert nem egy ember, de sokan szedték össze az adatokat, valószínű, hogy a hibák számottevő része kiegyenlítődesre vezetett.

Lássuk tehát az adatokat.

1. Fanem és üzemmód szerint való megoszlás.

Fanem	Szálerdőben	Sarjerdőben	Összesen	
	kataszter holdakban			
Tölgy	306.943.7	255.516.2	562.459.9	33.25 %
Cser	192.588.3	124.451.7	317.040.0	18.74 %
Bükk	197.206.4	50.245.9	247.452.3	14.63 %
Gyertyán	98.024.6	35.184.6	133.209.2	7.87 %
Akác	14.329.5	156.756.3	171.085.8	10.11 %
Nyár és fűz	7.321.7	58.973.8	66.295.5	3.92 %
Nyír	12.204.7	4.701.2	16.905.9	1.00 %
Éger	7.745.3	11.243.6	18.988.3	1.12 %
Egyéb lombfa	28.381.7	21.347.5	49.729.2	2.94 %
Lombfák összesen	864.745.9	718.420.2	1.583.166.1	93.58 %
Lúcfenyő	10.754.6	183.1	10.937.7	0.65 %
Jegenye- és Banksfenyő	99.1	35.1	134.2	0.01 %
Erdei fenyő	73.788.9	4.832.6	78.621.5	4.65 %
Feketefenyő	13.148.9	4.756.2	17.905.1	1.06 %
Vörösfenyő	932.3	11.4	943.7	0.05 %
Fenyők összesen	98.723.8	9.818.4	108.542.2	6.42 %

Végeredményképpen az összesen 1,691.708.3 kat. hold erdőből szálerdő 963.469.7 kat. hold = 56.95 százalék, sarjerdő 728.238.6 kat. hold = 43.05 százalék.

2. Korosztályok elosztása fafajok szerint százalékokban.

A) Szálerdő.

Fanem	101 stb.	81—100 éves	61—80 (százalékokban)	41—60	21—40	1—20 éves és tisztás
Tölgy	2.90	6.29	11.64	17.84	29.08	32.25
Cser	3.71	5.23	14.38	21.20	28.33	27.15
Bükk	5.98	13.14	18.63	19.53	21.27	21.45
Gyertyán	2.78	6.66	17.95	24.26	24.66	23.69
Akác	0.07	0.16	1.01	5.93	35.43	57.40
Nyár és fűz	0.07	1.50	14.70	16.13	35.78	33.82
Nyír	0.31	1.20	9.80	23.61	32.79	32.29
Éger	2.19	2.10	10.68	22.80	35.33	26.90
Egyéb lombfa	2.86	3.52	8.33	16.71	24.68	43.90
Lúcefenyő	—	0.11	4.51	10.90	49.31	35.17
Jegenyefenyő és Banksfenyő	—	—	—	55.20	44.80	—
Erdei fenyő	0.28	4.13	10.61	21.19	36.03	27.76
Feketefenyő	0.01	0.23	1.72	8.36	41.10	48.58
Vörösfenyő	—	—	4.97	17.18	35.39	42.46
Szálerdők átlag	3.30	6.89	13.69	19.45	27.91	28.76

B) Sarjerdő.

Fanem	31—40 éves	21—30 éves (százalékokban)	11—20 éves	1—10 éves és tisztás
Tölgy	19.72	21.58	26.36	32.34
Cser	22.58	20.94	23.91	32.57
Bükk	26.59	17.46	17.31	38.64
Gyertyán	27.15	22.41	21.35	29.09
Akác	4.66	16.50	33.78	45.06
Nyár és fűz	8.93	21.37	30.65	39.05
Nyír	23.61	15.52	28.74	32.13
Éger	22.66	19.81	29.10	28.43
Egyéb lombfa	20.86	22.67	24.38	32.09
Lúcefenyő	6.28	19.33	65.32	9.07
Jegenye- és Banksfenyő	—	74.93	9.40	15.67
Erdei fenyő	35.11	31.00	18.41	15.48
Feketefenyő	9.23	17.11	25.58	48.08
Vörösfenyő	71.05	—	—	28.95
Sarjerdők átlaga	17.07	20.11	26.97	35.85

3. Holdankénti fatömeg és átlagnövedék tm^3 -ekben.

A) Fatömeg kataszteri holdanként tömörm³-ben.

Fanem	Szálerdőben					Sarjerdőben				
	101-stb	81-100	61-80	41-60	21-40	1-20	31-40	21-30	1-20	1-10
	éves					és tisztás				
Tölgy	138	124	99	68	37	11	57	38	22	7
Cser	114	127	94	65	34	10	53	32	14	5
Bükk	169	158	119	75	37	11	58	38	19	5
Gyertyán	147	150	103	69	37	11	57	36	20	7
Akác	90	115	106	102	70	22	83	67	42	12
Nyár és fűz	27	170	105	77	64	12	97	53	33	11
Nyír	272	78	59	63	36	13	51	44	13	10
Éger	74	109	77	65	48	20	90	64	32	10

Fanem	Szálerdőben						Sarjerdőben			
	101-110	81-100	61-80	41-60	21-40	1-20	31-40	21-30	11-20	1-10
Egyéb lombfa	159	137	111	63	37	7	67	47	29	10
Lúcfenyő	—	506	145	99	70	23	89	61	44	36
Jegenye- és Banksfenyő	—	—	—	—	93	13	—	38	8	6
Erdei fenyő	200	212	155	108	62	13	88	58	29	7
Feketefenyő	53	102	84	72	35	9	47	39	17	2
Vörösfenyő	—	—	59	60	64	20	39	—	—	18
Átlag	141	144	107	73	41	11	61	44	28	8

B) Átlagnövedék kataszteri holdanként tömörm³-ben.

Tölgy	1.25	1.39	1.41	1.36	1.23	1.10	1.63	1.52	1.47	1.40
Cser	1.03	1.41	1.34	1.30	1.13	1.00	1.51	1.28	0.93	1.00
Bükk	1.54	1.75	1.70	1.50	1.23	1.10	1.80	1.52	1.27	1.00
Gyertyán	1.34	1.67	1.46	1.38	1.23	1.10	1.77	1.44	1.33	1.40
Akác	0.82	1.28	1.51	2.04	2.33	2.20	2.37	2.68	2.80	2.40
Nyár és fűz	0.25	1.50	1.50	1.54	2.13	1.20	2.77	2.12	2.20	2.20
Nyír	2.47	0.87	0.84	1.26	1.20	1.30	1.46	1.76	1.27	2.00
Eger	0.66	1.21	1.10	1.30	1.60	2.00	2.57	2.56	2.13	2.00
Egyéb lombfa	1.44	1.52	1.59	1.26	1.23	0.70	1.91	1.88	1.93	2.60
Lúcfenyő	—	5.62	2.07	1.98	2.33	2.30	2.54	2.44	2.93	7.20
Jegenye és Banksfenyő	—	—	—	—	3.10	1.30	—	1.52	0.53	1.20
Erdei fenyő	1.82	2.36	2.21	2.16	2.06	1.30	2.51	2.32	1.93	1.40
Feketefenyő	0.48	1.13	1.20	1.44	1.17	0.90	1.34	1.56	1.13	0.40
Vörösfenyő	—	—	0.84	1.20	2.13	2.00	1.11	—	—	3.60
Átlag	1.28	1.69	1.54	1.46	1.37	1.10	1.74	1.76	1.87	1.60

Megállapíthatjuk tehát, hogy fanemek szempontjából aránytalanul nagy területet foglal el a tölgy és a cser, aránytalanul keveset a fenyőfélék. A gyertyán százalékos arányszáma jóval kisebb, mint amennyit a Bedő-féle statisztika a 90-es években kimutat, dacára annak, hogy éppen a megmaradt részekben van otthon. Jelentékenyen visszaesett a bükkös terület is, ami azonban a földrajzi fekvésnek természetes következménye.

A korosztályokat illetően a szálerdőnél aránytalanul kevés a 80 évnél idősebb állomány. Viszont ha 80 éves vágásfordulóval számolunk, a szabályos állapotot annyira megközelíti, hogy a vágások 8—10 százalékos redukciójával (a szabályossal szemben) az első forduló végén már a szabályosnál kedvezőbb állapotot kaphatunk. Annál inkább áll ez, mert a gyertyán, akác, nyár, fűz, nyír és égernél még a 80 éves vágásforduló is indokolatlanul magas.

A sarjerdőknél még kedvezőbb a helyzet, ha figyelembe vesszük, hogy a több mint 30 százalékat kitevő akác, nyár és fűznel a vágásfordulót nem érdemes 25—30 évnél magasabbra emelni s mai helyzetünkben a többi fanemnél sem indokolt a 40 évesnél magasabb sarjerdőforduló erőszakolása.

A fatömegek, különösen az idősebb szálerdőállományokban, igen alacsonyok. Annál feltünőbb ez, mert megmaradt erdeink számottevő része nem feltétlen erdőtalajon, tehát eredetileg erősebb, jobb talajon áll, mint az elszakított részek erdei.

Az ok kézenfekvő. Az állományok eredete az erdőtörvényt megelőző időre nyúlik vissza. Ezek a részek voltak akkor könnyebben hozzáférhetők, a magánbirtok pedig a jobbágy-felszabadítás következményeképpen erősen rá volt utalva az erdőkben fekvő tőkék igénybevételére. Ezenkívül az állományok között sok a sarjeredetű.

A szálerdőkben a fiatal állományok állapota sokkal jobb. Meggyőződésem, hogy ezeknek a fakészleteit alacsonyan, a fenőállományoknak pedig a korát túlmagasán becsülték.

Hogy a sarjerdők szintén alacsony fakészletének egyik fő oka az erdei legeltetés s hogy mindkét üzemmód készleteit igen sokhelyütt tette tönkre a háború előtt a túltenyésztett vadállomány: az bizonyításra nem szorul.

Ugyancsak a körülmények indokolják az alacsony átlagnövedékeket is, amik messze alatta maradnak annak az átlagnak, amit helyes gazdálkodás mellett el lehetne érni.

II. Erdőgazdaságunk gazdasági helyzete.

a) *Értékesítés, termelési viszonyok.*

Azt lehetne hinni, hogy az adott körülmények között erdőgazdaságunk a legkedvezőbb helyzetben van, holott ennek éppen az ellenkezője áll fenn.

Adózás szempontjából az erdőgazdaság helyzete rendkívül súlyos.

Nem lehet azt mondani, hogy a kataszteri tiszta jövedelmek túlmagasak, de az adókules az.

Maga a földadó kereken 25 százalék. A községi pótagók kulesa ugyan különböző, de igen kevés olyan gazdaságot ismerek, ahol ez a rokkantadó, iskolaadó, útagó stb.-vel együtt a további 25 százalékot el nem érné. A vagyonadó is igen sok erdőgazdaságnál esik aránylag magas kulcsal a latba, helyenként eléri a földadó mérvét.

Ezt az adóterhet egyaránt viseli a jól konzervált, aránylag sokat termelő és a multban lepusztított, ma alig termelő erdőgazdaság. Kedvező vagy kedvezőtlen konjunktúra idején a teher egyaránt magas.

A **termelés költségei** jóval magasabbak a külföldiekénél. Legnagyobbrészt apró, szétszórt termelésekről van szó, ahol a szállítás és közelítésre nem lehet már a csekély mennyiség miatt sem alkalmazni az olcsóbb technikai berendezéseket.

Munkáviszonyaink sokkal rosszabbak, mint a szomszédainké. A munkaerő nagyrésze a szomszédos községek gazdái-

ból kerül ki. Rosszabb vagy hidegebb időben, vagy ha saját faszükségletét már fedezte, munkába semmi pénzért nem áll. A munkához keveset ért, teljesítménye kicsi.

Közlekedési és szállítási viszonyaink sokszor egyenesen kétségbeejtők. Utaink elhanyagoltak, a 8—10 kilométeres tengelyen szállítás akárhány helyütt 150 kilométeres vasúti szállítás költségeit felemészti. A termelt anyagot legtöbb hazai termelés drágábban tudja a legközelebbi vasútállomásra szállítani, mint amennyivel a megszállott területek erdőgazdaságai a határig elhozták faanyagukat. Ehhez még a vicinális tarifák!

Nem kell említenem azt, hogy az Alföld nagy részén gondolni sem lehet a dunántúli vagy nógrádhevesi faanyag odaszállítására, de Budapesten, sőt Dunántúl akárhány helyén is a belföldi tűzifa nem képes az importált fával versenyezni.

Ugyanakkora vasúti szállítás mellett a magyar fa vasúti szállítási költsége az esetek 90 százalékában 10—15 százalékkal magasabb, mint az importfáé.

Fanem és minőség tekintetében is rosszul állunk. Közönségünk igen nagy része csak bükkfát kíván; a belföldi cser, de különösen a tölgy tűzifát egyáltalán nem akarja megvásárolni. Dorongfánk — az állományok jóval fiatalabb kora miatt — sokkal nagyobb arányban van, mint a szomszéd államok gazdaságainak.

Műfatermelésünkönél ugyanezek a nehézségek, amikhez ma még az is járul, hogy míg a belföldi műfa forgalmiadóköteles, a külföldi műfa és fűrészelt anyag forgalmiadómentesen özönlik be, ami a fűrészelt anyagnál egész 6 százalékig menő különbséget okoz a belföldi termelés hátrányára.

A következmény az, hogy amíg közel 170.000 vasúti kocsi külföldi tűzifát hoztunk be, akárhány belföldi tűzifaverseny-tárgyalásunk eredménytelen maradt. A fiatal állományok ápolása céljából nélkülözhetetlen gyéritéseket sokhelyütt nem tudjuk foganatosítani, mert a kikerülő vékonyabb anyagot nem lehet értékesíteni.

A gazdasági helyzet tehát egyszerűen siralmas.

III. Lehet-e a helyzeten változtatni?

A megszállás első idejében, ahogy a kábultságból felocsudtunk, az a meggyőződés lett úrrá rajtunk, hogy ez nem maradhat így s úgyszólván napról-napra vártuk a változást.

Az eredmény az lett, hogy a helyzet javítására úgyszólván semmit sem tettünk.

Bár hitünk ma sem kisebb, de már látjuk, hogy hosszú küzdelemre lesz szükség, amíg elszakított érdeinket visszakapjuk s ki tudja, milyen állapotban!

Gondokoznunk kell tehát a segítesen és *sürgősen* cselekednünk.

Szinte hallom az ellenvetést, hogy száz év is kevés arra, hogy a helyzeten csak valamit javíthassunk.

Pedig ez súlyos tévedés, mert már ma is könnyíthetünk, egy-két évtized alatt pedig igen jelentős eredményeket érhetünk el.

Itt van mindjárt a vágásforduló kérdése.

A magas vágásforduló a hozadékot csak minőségileg javítja, mennyiségileg visszaesést jelent még teljesen szabályos állapotban levő erdőknél is.

Egészséges gazdálkodás mellett a használat semmiesetre sem haladhatja meg a növedéket. Nekünk arra kell törekednünk, hogy minél nagyobb növedéket tudjunk produkálni, mert bármily szép dolog is a készletekkel való takarékoskodás, a mi viszonyaink mellett a szükségletek minél nagyobb mértékben való ellátása lehet csak a cél.

A készletek gyűjtése már magában véve a hozadék csökkentését követeli. Ez pedig nálunk nemesak azért nem indokolt, mert amúgy is óriási behozatalunkat növeli, de azért is, mert idősebb, túlnyomórésztben gyengébb növekvésű állományainknak továbbtartását teszi szükségessé, ami végeredményében a növedék, tehát a fatermés csökkentését is maga után vonja.

A behozatal igazolja, hogy a tömegtermékekben van legnagyobb szükségletünk. Tűzifa, bányafa, faragott épületfa, fűrészelt fenyőfa, talpfa, szóval legfőbb behozatali cikkeink egyike sem olyan, ami a nagy méretekre való törekvést indoklta tenné.

Az átlagnövedék maximumát a szálerdőkben amúgy is a 80-ik év körül éri el, a fanemek jórésznél ebben a korban bősegen kapjuk a legszükségesebb méreteket.

Másik részüknel (akác, nyár, fűz, éger, nyír) még 50 évre is alig van szükség, hogy már iparilag is jól használható anyagot kapjunk. A túltartás ezeknél legtöbbszörre a minőség rovására megy.

Korosztályviszonyaink szinte kiáltóan bizonyítják, hogy a szálerdőknél ezekkel a fordulókkal érhetjük el a legnagyobb használatot.

A sarjerdőknél meg egyáltalán nem indokolt a vágásforduló rohamos emelése.

Néhány igen kedvező helyen levő tölgyerdőnk kivéve, a túltartással nemesak a mennyiségi növekedés esik erősen vissza, de a minőség szenved igen sokat.

A sarjerdőt nem a magas vágásforduló számára találták ki. Minél idősebb az állomány, annál gyengébb a sarjadzás,

annál kevesebb a tuskó, a forduló felemelése tehát a sarjakról való gyors és jó felújulást lehetetlenné teszi; viszont a megmaradó tuskókról fakadó bokrok a szálerdővé való átalakítást erősen nehezítik.

A hozadék és növekedésben a veszteség óriási. Ismerek példákat, ahol a vágásforduló erőszakos felemelésével a hozadék a főhasználatoknál kat. holdanként 0.1—0.4 tömörm³-re esett vissza. Lehet-e ezt ma indokolni?

Nem a vágásfordulók mértéktelen leszállítására, de a felemelésnél igen higgadt mérsékletre s az utolsó évtized hibáinak a kijavítására van szükség.

A másik igen fontos kérdés a fanem kérdése.

Vegyük itt most az egyes választékokat.

A tűzifánál a bükkal egyedül az akác állhatja eredményenyl a versenyt.

Nyersen is jól ég, négy-öt hónap alatt teljesen kiszárad, a súlyából keveset veszít. Az aprításnál sem a kérge nem hullik annyira, mint a száraz cseré, s nem is forgácsolódik. A fogyasztók is szeretik. Megvan tehát minden előnye, amit a kereskedő vagy fogyasztó kíván.

Növekedése gyors, tömegtermelése nagy, műszaki célokra (karó, kerékgyártófa, talpfa stb.) aránylag korán alkalmas. Keveset árnyékol, talajban nem válogatós s így fasornak különösen alkalmas.

Megfelelő intézkedések mellett elképzelhetetlen eredménnyel kecsegtet.

Próbáljunk számítani.

Az Alföld-fásítási törvény az egy tagban iekvő 50 k. holdnál nagyobb szántó és 20 k. holdnál nagyobb rét fasorokkal leendő szegélyezését rendeli el. Sajnos, csak akkor, ha egy birtokosé.

Ezt a hiányt ki lehet küszöbölni s lehet a kötelezettséget általánosítani.

Összes szántó, rét és legelőterületünk kereken 12,600.000 kat. hold. Csak a terület felét veszem alapul, az 6,300.000 kat. hold, tehát összesen 126.000, egyenként 50 kat. holdas tábla.

Ha a legrövidebb (négyzetalakú) határvonalat veszem a számítás alapjául, egy 50 holdas tábla körül 2142 fm. fasor kell: de mivel minden határvonal két tábla között közös, csak felével, 1071 folyóméterrel számolhatunk. Ez összesen 135,000.000 folyóméter = 135.000 kilométer fasort jelent. Húsz évre elosztva, egy-egy évre 6750 km. fasor.

Folyóméterenként egy-egy akáccsemetét számítva, 6,750.000 darab akác évente. A tizedik évben már minden másodikat ki-vehetjük, ez 3,375.000 törzset jelent, ami, 0.04 tömörm³-rel szá-

mítva, 155.000 tömörm³-nek, körülbelül 12.500 vasúti kocsirakomány fának felel meg.

A 20. évben a meghagyott sorfák közül kivehetjük minden másodikat, ami 1,687.500 törzset jelent a 0.12 tömörm³ = 202.500 tm³, évente mintegy 16.200 vasúti kocsirakomány fának felel meg. Ugyanekkor azonban már a folytatólagos telepítésből a tízévesek egy részének kiszedése által 12.500 vasúti kocsirakomány faanyag is kikerül. De ezenkívül a 10 évvel előbb már kiszedett törzsek helyén felverődött gyökérsarjak kiritkításából (a szükséges 1—1 szál visszahagyásával) szintén számíthatunk 6000 vasúti kocsirakományra. Az összes várható anyagot tehát a következő 10 évben $16.200 + 12.500 + 6000 = 34.700$ vasúti kocsirakományra tehetjük évente.

A 30-ik évben kerülne vágásra az első telepítésből maradt 1,687.500 törzs, ami 0.2 tömörm³-rel számítva, 337.500 tömörm³-nek felel meg, körülbelül 27.000 vasúti kocsirakomány súlyban. Mivel azonban ugyanekkor 10 és 20 éves, részben az ültetésből származó, részben sarjról eredt anyagot is vághatunk, kereken évi 60.000 vasúti kocsirakományra tehetjük a várható famennyiséget. Ebből 8—10.000 vasúti kocsirakományt lehet bányafának, kistalpfának, oszlopnak, karónak, kerékgyártófának stb. számítani, a többi hasáb, dorong és gally-tüzifa.

A számítás nem túlvérmes, mert legutóbb Szatmár megyében egy elég rendszertelenül telepített, körülbelül 33 éves akác sorban 50 folyóméteren 50 darab 10—15 m. magas, 11—32 cm., átlag 22 cm. mellmagassági átmérőjű törzset vettem fel, körülbelül 0.27 tömörm³ törzsenkénti összes köbtartalommal, pedig nem ez volt a sor legsűrűbb része.

A másik erre a célra nagyon alkalmas fánem a kanadai nyár, különösen a nedvesebb, hidegebb talajon, ahol az akác nem fejlődik olyan jól.

Itt most a megfordítottjából indulok ki.

Úgyancsak Szatmár megyében egy 39 éves kanadai nyárfasor került az idén kitermelésre. A törzsek 10 m-re vannak egymástól s a felvett 169 törzs mellmagassági átmérője 40—82 cm. között mozgott, átlagban 59 cm-t tett ki. A termelést a leggyengébb részen kezdték meg s a ledöntött 20 törzsből kaptak: 1—1 darab elsőosztályú rönköt 3—3.5 m. hosszúságban, ami kéreg nélkül körülbelül 0.7 tömörm³-t tett ki; körülbelül 0.4 tömörm³ másodosztályú rönköt, amit az uradalom még gazdasági szükségletekre fel tudott deszkára, padlóra vágatni. Ezenfelül körülbelül 1 ürm³-nek megfelelő hasáb, dorong, gally és tuskófát. Ez folyóméterenként 0.2 tömör m³-nek felel meg. Pedig nem számítottuk azt, hogy a fasort lehet 2.5 méteres távolságban telepíteni s 15 és 30 éves korban minden másodikat kiszedni, amivel a hozadékot folyóméterenként 0.30—0.35 tömör-

m³-re fokozhatjuk: A nyerhető anyagnak körülbelül 50 százaléka műfa, ami számottevő részben az asztalosiparban is elsőrendűen használható fűrészárúra és vaklemezre alkalmas (a vevő 29 pengőt fizetett érte tömörm³-ként tövön), a lágytűzifa pedig a gazdaság céljaira teljesen megfelel. Ha 40 éves forduló mellett átszámítjuk, minden kilométer fasor évente 8 tömörm³ körüli fatermést ad, amiből legalább 3 tömörm³ igen értékes műfa.

Neveltséges volna, ha nem volna annyira szomorú, hogy évente 1444 vasúti kocsi hulladékfából termelt szőlőkarót hozunk be 916.000 pengő értékben, holott ha minden szőlő meggyéjére akácsövényt ültetünk, már 3 év mulva kétszer olyan értékű és tartósságú akáckaróval tudjuk szükségletünket ellátni.

Igaz, hogy esetleg egy sor tőkével kevesebbet lehet ültetni, de ezt permetezni nem kell, fagy és jég tönkre nem teszi s a karószükségletet állandóan fedezi.

Nem szabad tehát a fasorok telepítésével elérhető eredményt lekiesinyelni, mert megfelelően folytatott telepítési politikával már 10—12 év mulva évi 12.000 vasúti kocsirakománnyal (körülbelül 3 millió pengő), 20 év alatt, amikor már a nyárfasorok is adnak használatot, körülbelül évi 40.000 vasúti kocsirakománnyal (10 millió pengő), 30—40 év alatt pedig, amikor már műfát is számottevő mértékben nyerünk, évi 60—70.000 vasúti kocsirakománnyal (15—18 millió pengő érték) tudnók a behozatalt csökkenteni.

Lássuk már most ebből a szempontból az erdőt.

Vegyük előre a fenyőféléket.

Ma bükk- és tölgyállományaink s egyéb fajoknak vannak olyan területeken, ahol a fenyőfélékkel a mostani 1.5—2.0 tömörm³ növedék helyett játszva tudnánk évente 5—6 tömörm³-t produkálni. Pedig, ha a papírbehozatalt is számítom, a 200 milliós fabehozatalból közel 75 százalék esik a fenyőfélékre. Legalább 500.000 kat. hold olyan erdőterületünk van, amin igen jó eredménnyel lehetne fenyőt tenyészteni. Somogy megyei homoki erdőterületről vannak erdei fenyőről adataim évi 4—7 tömörm³-es átlagnövekedéssel, kat. holdanként 170—320 tömörm³ fatömeggel (30—50 éves korban, gyérítési fatömeg nélkül). Az állományok állapota, a faanyag minősége kifogástalan.

Ugyancsak somogy megyei mély lösztalajon láttam 35 éves lúcost, amelyiknek a fatömege aligha lesz 200 m³-nél kevesebb. (Öszig részletes adattal szolgállok.) Ezzel szemben a Mátrában a legszebb 85—100 éves bükk-, cser- és tölgyállományokban sem kaptam 180—210 tömörm³-nél több fát!

A parádi fürdő közvetlen közelében levő lúcos, a salgótarjánkörnyéki lúcos és vörösfenyő fiatalosok, a magyarszombat-

helyi Eszterházy-uradalom lúccs- és vörösfenyőállományai, a zirci apátság zirci, polányi és szentgotthárdi fenyvesei, a bakonyszentlászlói Eszterházy-uradalom erdei fenyvesei, a Trauttenberg-uradalom móri erdei és feketefenyvesei, a herceg Eszterházy-uradalom somogy- és zalamegyei erdei fenyvesei, a volt gróf Zichy Béla-féle uradalom nagyvázsonyi, pucokszállási, varászlói erdei, fekete-, lúccs- és vörösfenyőállományai stb., stb. igen fényes példái annak, mit lehet fenyővel produkálni Csonkamagyarországon!

Míg a fenyőnél már 30 éves korban az előhasználati faanyag 50—60 százaléka bányafa és egyéb műfaválaszték, 70 éves korban pedig a műfa 80 százalék körül jár, a csernél 100 éves korban is alig 5—6 százalék, a bükknél 15—25 százalék s még a jó tölgyeseknél is alig 40—45 százalék műfát tudunk értékesíteni?

Nem utópia, de tiszta számítás, hogy ha a fenyőtelepítést megfelelő erővel, rendszeresen folytatjuk, 30—40 év múlva már a bányafában és faragottfában igen kevés behozatalra szorulunk, 50—70 év alatt pedig nemcsak papírszükségleteinket tudjuk itthon ellátni, de a fűrészárúbehozatalt is évi 25—30.000 vasúti kocsiakkal tudjuk apasztani. *Ez a mai értékben évente közel 100 millió pengő.*

De lombfaerdeink is jelentős átalakításra szorulnak.

S itt megint ugyanarra a két fanemre kell visszatérnem, amit az előbb említettem, az akácra és kanadai nyárra, amikhez még hozzávehetjük a feketenyárt és a rezgőnyárt.

Vannak területeink, még pedig elég nagyok, ahol alig tudunk 1—1½ m³ növedéket elérni a meglevő fanemekkel s a kikerülő használatok, különösen a gyéritési faanyag értékesítése, ma kifejezetten gondot okoz. Pedig a területek igen nagy része az akácnak még mindig elsőrendű termőhely volna.

Nem tiszta akácokra gondolok, de semmi akadályát nem látom annak, hogy még a sík részen levő fenyveseinkbe és tölgyeseinkbe is olyan módon és mértékben elegyítsünk akácot, hogy a tulajdokaéppen főfanemhez gyérités címén csak a 30—40-ik év után kelljen nyúlnunk, amikor az már jól értékesíthető anyagot ad.

Elég kétévi előnyt adnunk a tölgynek, s már nem kell az elnyomástól féltelnünk.

Eltekintve attól, hogy a későn fakadó, igen gyér lombosított akác mérsékelt árnyékolását a fiatal tölgy jól eltűri, az akácot minden 4—6-ik évben vághatjuk és pedig igen jó pénzügyi eredménnyel.

Példákra hivatkozom.

A salgótarjáni és az északmagyarországi kőszénbánya részvénytársaságok erdeiben 5—6 évvel ezelőtt láttam együtt a két

fanemet 20 év körüli állományokban. Az eredmény igen szép volt s az akácot már nyugodtan vágtam volna.

A már említett somogy megyei uradalomban a lúceal van együtt az akác, s míg az előbbi kifogástalanul fejlődik, az akác igen értékes használatot ad.

Hogy a nedvesebb, mélyebb talajon mit lehet kanadai nyárral elérni, arra két példát hozok fel. Körülbelül nyolc évvel ezelőtt a kalocsai érsekség bajai erdejében láttam 9–10 éves kanadai nyár dugványozást. Az állomány 8–10 m. magas volt, a legerősebb törzsek átmérője 30–32 cm. Ugyanakkor láttam a báttaszéki közalapítványi erdőgondnokságban 17–18 éves kanadai nyár-állományt. A 16–20 m. magas erdőt gyérintették s a közelben leégett egyik község lakosai szarufának vásárolták az elnyomott anyagot; a legtöbb törzs két szarufát adott, az álló törzsek köbtartalma, 3–4 m. távolság mellett, meghaladta a 0.4 tömörm³-t.

Az 1918. év tavaszán láttam az egyik budapesti fűrésztelepen 60–90 cm. vastag feketenyárrönköket, darabonként 1 m³-t meghaladó köbtartalommal, amelyek a szomszédos Háros-szigetről kerültek ki. A rönkök kora 29–34 év között változott.

Egy cseppet sem túlzás az az állítás, hogy ezeknek a fáneknek a megfelelő alkalmazásával 30–40 év alatt fokozatosan legalább a kétszeresre emelhetjük a továbbra is lombfák tenyésztésére szánt erdőterületeink hozadékát.

Végeredményben az évi 1,000.000 tömörm³-t a legóvatosabb számítás szerint is meghaladó famennyiségről van szó, ami mai behozatalunknak további 12–15 százalékát, tehát újból évi 18–22 millió pengő körüli javulást jelent a külkereskedelmi mérlegben.

A fanemek kérdése tehát rendkívül fontos.

Biztosítani kell ezenfelül az értékesítés lehetőségét az alárendelt választékokra is.

Itt az egyik része a kérdésnek talán belsőleg, állami beavatkozás nélkül is elintézhető.

Igen sok helyütt a eselédkonvenciótól az illetményfáig, a helyi fogyasztásra eladott anyagoktól a kegyúri fáig, minden, szóval azok a szükségletek, amelyeket a közvetlen közelben használnak fel, a legértékesebb, a távoli szállítást is megbíró választékokból kerül ki, ellenben a kevésbé értékes gyérintési stb. anyagot az erdőgazdaság kitermelni vagy értékesíteni nem bírja.

Nem lehetne-e ezt megfordítani s a helyi fogyasztást következetes, egyöntetű eljárással és megfelelő árpolitikával ezeknek a választékoknak a felvételére kényszeríteni?

Itt nincs megkárosításról szó. Ugyanannyi tüzelőerőt kell

kapnia az illetőnek ezután is, mint eddig kapott, csak más alakban.

A különbség csak űrmérték szerint nagy.

A súlyegység tűzerejére nézve ellenben minimális.

A kérdés másik része már tisztára állami feladat.

A kormányzat ezirányú jóindulatának kézzelfogható, fényes bizonyosságát adta akkor, amikor az állami intézményeket és hivatalokat kötelezte bizonyos mennyiségű tölgy és dorong tűzifa átvételére.

Ez azonban nem elég.

Meg vagyok győződve róla, hogy sok állami hivatal egyáltalán nem, sok pedig olyan magas áron kapott belföldi fára ajánlatot, hogy kénytelen volt külföldi fát vásárolni.

Ennek oka jórészt tarifális politikánk és a helyiérdekű vasutak külön díjszabása.

A túlnyomórésztben helyiérdekű vonalakon feladott magyar tűzifa a külföldi fával szemben jelentős hátrányban van.

Az importált tűzifa majdnem mind államvasúti vagy déli-vasúti állomásokon jut be az országba, tehát a legnagyobb fogyasztóhelyekre olcsó, közvetlen díjtétellel jut el.

A legtisztább képet akkor kapjuk, ha a belföldi és külföldi tűzifa fuvardíjtételeinek arányát összehasonlítjuk a belföldi és külföldi szén fuvardíjtételeinek arányával.

Mindenütt a 15 tonnás kocsit veszem alapul 150 km-es szállítási távolsággal.

A díjtételek 10.000 kg-ként a szénnél a következők:

1. *Külföldi szén:*

150 km. államvasúti vagy más fővonalon 177 P

2. *Belföldi szén:*

a) 150 km. államvasúti vagy más fővonalon 70 P

b) 100 km államvasúti 50 km. helyiérdekű 97 P

c) 50 km. államvasúti 50 km. egyik, 50 km. másik helyiérdekű vasútvonalon 118 P

A belföldi szén szállítása tehát a legkedvezőbb esetben 10.000 kg-ként 107, a másodikban 80, a legkedvezőtlenebben is 59 pengővel olcsóbb a külföldi szén legolcsóbb szállításánál.

Lássuk már most ugyanezekre az esetekre a külföldi és belföldi tűzifa és fűrészárú szállítási költségeit:

A) *Tűzifa:*

1. *Külföldi* 62 P

2. *Belföldi:*

a) esetben 62 P

b) esetben 76 P

c) esetben 83 P

B) Fűrészárú:

1. Külföldi	123 P
2. Belföldi:							
a) esetben	123 P
b) esetben	152 P
c) esetben	165 P

Vagyis a legkedvezőbb esetben a belföldi anyag szállítási költsége egyenlő a külföldiével, *a tűzifáé a b) esetben 14, a c) esetben 21 pengővel, a fűrészelt fáé a b) esetben 29, a c) esetben 32 pengővel drágább mint a külföldié.*

A számokhoz azt hiszem további magyarázat nem kell. Mindenki megérti, hogy míg a szénbányászatnál a kormányzat *helyes tarifapolitikája* a belföldi termelést felvirágoztatta, a magyar fatermelést *helytelen tarifapolitika* napról-napra jobban sorvasztja.

Ha az előbb említett tényezőkhöz meg a tarifák megfelelő módosítását is hozzávesszük, bizton állíthatjuk, hogy a behozatalt rövidesen és jelentősen csökkenthetjük, végeredményben pedig faimportunkat (a papírt is beleértve) néhány évtized alatt 60—80 százalékkal redukálhatjuk.

S ne higyjük, hogy az integritás visszaállításával erre nem lesz szükség!

Legutóbb már a mi napilapjaink is emlegették, hogy a Felvidék fatermése az utolsó időkben egyharmadrésszel visszaesett s a cseh birtokpolitika igen sok erdőt tett tönkre.

Hogy Romániában mi történik, arra a Kőrösök legutóbbi áradása világot vet. A fahiány világjelenség. Amerika is félti már cellulose- és papírgyártását, de egyéb iparait is, tőle. Mezőgazdasági kivitelünk egyre gyengül, miért ne forduljunk hát több megértéssel és egy kis szeretettel erdőgazdaságunk több-termelési kérdései felé?

Hiszen elsősorban arról van szó, hogy behozatalunkat apasszuk, esetleges feleslegünk pedig napról-napra jobb árak mellett fog piacot találni.

Vegyük még a munkáskérdést.

A sommás, a kubikos egész télen munka nélkül kinlódik s erdőgazdaságaink egy jórészében hiányzik a szükséges munkaerő.

Igaz, a mezőgazdasági munkások nagyrésze igen keveset ért az erdei munkához s hozzávaló ruházata szines.

De nem elsőrendű államj hivatás volna-e ennek az anomáliának a kiegyenlítése s a két kérdés kapcsolatos megoldása?

Még egy kérdést kell ide bekapcsolnunk.

Elsőrendű hivatása e téren az államnak a példaadás és a gazdasági irányítás.

De lehet-e ma erről beszélni nálunk, mikor az állami erdőbirtokok területe az összes erdőterület négy százalékára esett vissza?

Már a békeidőben általános volt a nézet, hogy legalább az erdők 20 százalékának állami kézben kell lennie, ha a gazdálkodás irányítására annyira szükséges befolyását az állam gyakorolni kívánja.

Itt tehát hatékony és egészséges állami erdővásárlási politikára van szükség.

Indokolja ezt az a körülmény is, hogy éppen lepusztított erdőterületeinknek túlnyomórésze gyenge kezekben van, akik-től a szükséges befektetést ma hiába követelnők.

A mai kamatviszonyok mellett ezeknek költsön útján való megoldására gondolni sem lehet.

Viszont az állam részére a legjobb befektetés volna.

Igaz ugyan, hogy az első két-három évtizedben jövedelmet nem adna, de éppen ezekben lehetne lefektetni a legfontosabb belföldi szükségletek ellátására rendelt gazdaságok alapjait, amik annak idején igen tekintélyes jövedelmet biztosítanak az államnak.

Ha valahol, úgy ezen a téren nem szabad úrrá lenni a befektetések azonnali kamatozását követelő rideg fiskális szempontnak.

Hiszen annyi közérdek fűződik ezeknek a jövedelmezővé tételéhez, rendbehozatalához hogy az első idők terheit sem lehet egyesekre hárítani.

Viszont nem jogos-e akkor a kívánság hogy a befektetésekből várható nagy jövedelmeket is a köz részére biztosítsuk ott, ahol támogatással sem lehet megfelelő eredményt elérni?

IV. A megoldás.

Az első kérdést, a vágásforduló kérdését, az állami adminisztráció részben már megoldotta, mert az utóbbi időkben a merev állásponttól eltért.

Ha mégis felszínen tartjuk a kérdést, ennek két oka van, egyrészt, hogy a közelebbi üzemátvizsgálásokig az eddigi tévedések kiigazítása feledésbe ne menjen, másrészt, hogy a magánoldalról megnyilvánuló ily irányú kívánságokat a megfelelő mederbe lehessen szorítani.

A maximális fatermés, a szükségletek lehető nagy részének *állandó* fedezése lehet csak a cél.

A faszorok telepítésének kérdését a földművelésügyi kormányzat az Alföld-fásítási és kopárjavítási akció keretében igen helyes oldalon és módszerrel fogta meg, mert a bürokratikus eljárás lehető lekapcsolásával törekszik a kérdést dülőre juttatni.

Annak, hogy mégis belekapcsoltam a kérdést ide, két oka van.

Az első az, hogy a szabad állásban, mezőgazdaságilag művelt területeken telepített fasorok egyedeitől sokkal gyorsabb növekedést s így sokkal gyorsabban előálló eredményt várhatunk, mint a legsilányabb területeken telepítendő új erdőkttől.

A másik ok az, hogy az itt elérhető eredmény a rendelkezésre álló anyagi erővel arányban áll; már pedig az e címen ma rendelkezésre álló anyagi eszközöket — őszintén megvallom — igen kevésnek tartom.

Bár meg vagyok győződve róla, hogy az eredmény a befektetéshez képest igen szép lesz, a cikk elején festett és a valóságnak megfelelő sötét kép mielőbbi eloszlatásához — kevés!

A fanempolitika helyes megoldása, amint a számadatok mutatják, nemcsak pénzügyi szempontból, de ipari, gazdasági szempontból még fontosabb.

Be kell vallanom, hogy drágább is.

Míg a fásítás, kopárok erdősítése, fasorok telepítése 1—1¼ millió költséggel 20 év alatt valószínűleg megoldható, addig az átalakítás kérdése, ha 30—40 év alatt el akarjuk érni a kívánt eredményt, az első időben évi 1½—2 millió s még a későbbi időben is jelentékeny befektetést kíván.

Évi 15—20.000 kat. hold terület átalakítására lenne, gondos kiválasztással, szükség.

A már eddig is gyakorolt helyes politikát (ingyen-csemeték, adómentesség) ki kellene terjeszteni a hegyvidékre is, sőt ahol ezt a birtokos anyagi helyzete megkívánná, a kamatmentes kölcsönt is.

De ha figyelembe vesszük azt, hogy már 20—30 év múlva évi 3—400.000 tömörm³-rel (15—20 millió érték., mert papírgyártásra már a gyéritési anyag jórésze is alkalmas), 50—70 év múlva pedig 2.5—4.0 millió tm³-rel tudjuk a ma behozott anyagok mennyiségét csökkenteni, ami évi 80—150 millió pengő értéknek felel meg (a feldolgozás munkabéreit is beszámítva): akkor — úgy gondolom — még a legtakarékosabb közigazda sem emelhet ez ellen a kiadás ellen kifogást.

Az állami erdővásárlási politika céljaira szintén kellene évi 1—1.5 millió korona, ennek ellenértéke gyanánt azonban az állam már 2—3 évtized múlva juthatna évi 1—2 milliós bevételhez, amit 60—70 év alatt évi 18—20 millió pengőig lehetne fokozni.

A forgalmi adó és vasúti fuvardíjak kérdésének megoldása egy fillérvnyi állami kiadás nélkül lehetséges.

Az import és belföldi termelés arányszáma ma olyan kedvezőtlen, hogy ha csak az egyenlő elbánás elvére helyezkedünk is, már jelentős többletbevételt jelent az állam részére.

Úgy gondolom azonban, hogy itt a belföldi termelés némi előnyben részesítése is indokolt volna, amíg ez nem jelent a fogyasztásra nézve számottevő megterhelést.

A munkáskérdés megfelelő megoldása akkora érdek és olyan kevés kiadást jelent, hogy ezt bármelyik napon be lehet a programba állítani.

Jól tudom, hogy a felvetett kérdések megfelelő megoldására az első időben igen nagy összegre, évi 4—5 millió pengőre lenne szükség.

De legyen szabad az indokolásnál még egy-két dologra emlékeztetnem.

Mikor mai szűk határaink 1919-ben lezárultak, a magyar erdőgazdaság harakirit végzett magán s kényszertermelések formájában nemcsak megtakarításait dobta oda, de fatőkjé nek számottevő részét is.

Ennek dacára vasutaink helyreállítása azonnal megakadt, szénbányászatunk 80 százalékkal esett vissza, fafeldolgozó iparágaink beszüntették a munkát, a többi iparágak szénhiány miatt állottak meg, építkezéseink megszűntek s még tűzifa-ellátásunk is olyan volt, hogy a tüzelőszerkereskedésekben a kegyelmes uraktól az egyszerű munkásig sorba állott mindenki, hogy meg ne fagyjon és tűzhelye ki ne hűljön! Még a budapesti építőipari vállalatok ócska építőanyagát is el kellett rekvirálnunk, hogy a szénbánya és ebből folyólag a vízvezeték üzeme meg ne álljon.

Ma a helyzet csak annyiban változott, hogy a szükségleteinkért évi 200 millió pengővel adózunk legnagyobb ellenségeinknek.

Feltehetjük a kérdést, szabad-e közgazdasági, nemzeti, állambiztonsági szempontból ennek a helyzetnek így maradnia s áldozat-e ezzel szemben évi 4—5 millió beruházás?

A teendőt csak egyféleképpen körvonalazhatjuk: minél előbb és bármily áron kiszabadulni ebből a rettenetes és veszedelmes függő helyzetből.

Hogy is mondták a rómaiak?

Videant consules!

Bíró Zoltán.